

УДК: 172.3+130.2+316.32

Толерантність – цінність у глобалізованому світі

О.М. МАЛАХОВА

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна,
E-mail: olya_malakhova@mail.ru

Авторське резюме

Становище толерантності в сьогоденні є основною проблемою, яка розглядається в статті. Розглянуто питання стосовно ролі толерантності для суспільства, зокрема проаналізовано її значення в період глобалізації. Глобалізація посилює міжнаціональні та міжособистісні зв'язки, в результаті чого зростає небезпека ворожнечі та відторгнення. Так, у процесі міжкультурної комунікації постає гостра необхідність у порозумінні. Процес глобалізації вимагає від різних культур шукати інструменти взаємодії, йти на компроміси. Таким чином, для досягнення іншої культури необхідно подолати стереотипи і стати толерантним.

Однією з рис даного часу є нав'язування західної моделі розвитку всім культурам без урахування їх самобутності. Сьогодні глобалізація часто асоціюється з вестернізацією. Вестернізація – переорієнтація суспільств чи культур на країни Заходу, запозичення їх культурних елементів. В результаті введення

© О.М. Малахова, 2014

чужорідних елементів постає загроза виникнення конфліктних ситуацій. Тому толерантність стає основою в умовах зіткнення культур.

Проаналізовано толерантність як засіб успішної культурної інтеграції. Сьогодні суспільству потрібні нові прийоми комунікації, в основі яких лежить шанобливе ставлення до чужої традиції. Толерантність – повага і визнання рівності, відмова від домінування і насильства. Доведено, що в сучасних умовах толерантність є умовою гармонійних стосунків представників різних культур.

Особливої актуальності тема толерантності здобуває в умовах створення єдиного культурного простору. В результаті культурної уніфікації виникає загроза втрати власних культурних особливостей. В таких умовах посилюється прагнення національних культур до збереження власної самобутності. Отже, толерантність забезпечує терпиме ставлення до різноманіття. Кожна історична епоха створює власні форми толерантності, які відображають закріплені в суспільній свідомості уявлення про межі терпимого та неприйняттого у даний час, у даній культурі.

У статті розкриваються особливості толерантності як соціокультурної цінності сучасного суспільства. Толерантність усвідомлюється як значуща цінність суспільства, яка лежить в основі взаєморозуміння між людьми, що належать до різних культур, національностей і віросповідань. Толерантність як цінність передбачає сприйняття культурних відмінностей.

Ключові слова: толерантність, цінності, глобалізація, культурна глобалізація, міжкультурна взаємодія, вестернізація, американізація.

Tolerance is a value in the globalized world

O.M. MALAKHOVA

Ivan Franko national university of Lviv, Lviv, Ukraine, E-mail: olya_malakhova@mail.ru

Abstract

Tolerance in the present situation is a major problem that is considered in the article. A question is considered in relation to the role of tolerance for society, including analysis of its importance in the period of globalization. Globalization strengthens international and interpersonal relationships, resulting in grows the danger of hostility and rejection. Thus, in the process of intercultural communication arises an urgent need for understanding. The process of globalization requires from different cultures to search the instruments of interaction, settle for compromises. Thus, for understanding of other culture it is necessary to overcome stereotypes and become tolerant.

One of the features lines of this time there is imposing of western model of development all cultures without the account of their identity. Today, globalization is often associated with Westernization. Westernization is reorientation of societies or cultures on the countries of the West, borrowing of their cultural elements. The threat of origin of conflict situations appears as a result of introduction of foreign elements.

Therefore, tolerance becomes basis in the conditions of collision of cultures.

Tolerance as mean of successful cultural integration is analysed. Today's society requires new methods of communication in basis of which respect lies to the cultures of different peoples, deferential attitude toward stranger tradition. Tolerance is respect and recognition of equality, the rejection of domination and violence, rich cultural diversity of our world. It is proved that nowadays tolerance is a condition of harmony of different cultures.

Special actuality the theme of tolerance obtains in the conditions of creation of single cultural space. As a result of cultural standardization arises up threat of loss of own cultural features. In such conditions increases aspiring of national cultures to preserve of own originality. Thus, tolerance is provided by tolerant attitude toward a variety. Every historical epoch creates the own forms of tolerance, which represent the pictures fastened in public consciousness of limits of tolerance and unacceptable in this time, in this culture.

In the article the features of tolerance as socio-cultural values of modern society. Tolerance is recognized as a significant public value, which is the basis of mutual understanding between people belonging to different cultures, nationalities and religions. Tolerance as a value foresees perception of cultural differences.

Keywords: tolerance, values, globalization, cultural globalization, intercultural interaction, westernization, americanization.

Постановка проблеми. Проблема толерантності набула особливої актуальності в період глобалізації. Адже варто розрізняти глобалізацію з негативної сторони – як уніфікацію різноманіття культур, тобто глобалізація як процес втрати культурного різноманіття, з позитивної – як тенденцію до збереження власної культурної самобутності, тобто глобалізація стає поштовхом до прояву самобутності. Так, в умовах глобалізації посилюються настрої індивідуалізму. В результаті чого важливою цінністю сучасності стає толерантність, яку можна розглядати

як право іншого на існування. Толерантність спрямована на пошук консенсусу між різними сторонами чи партнерами, що набуває особливого навантаження в процесі глобалізації. Толерантність – це повага або визнання рівності інших, відмова від домінування чи насильства. Толерантність – одна з базових культурних цінностей, адже основою існування людини чи навіть цілої культури є співіснування з Іншим.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема толерантності є предметом дослідження багатьох учених. На сьогоднішній день загальні

теоретичні основи толерантності висвітлені в роботах російських дослідників: В. Шаліна, В.Золотухіна, В.Лекторського та ін. У вітчизняній науці філософськими дослідженнями, які присвячені вивченню толерантності, займаються Є. Швачко, Ю. Іщенко, О. Тягло, Є. Бистрицький та ін. Чимало дослідників розглядають толерантність як цінність сучасного суспільства: В. Скворцов, М. Уолцер, М. Хом'яков, П.Ніколсон. Зокрема, робота М.Уолцера «Про толерантність» [12] є значним теоретичним підґрунтям для вивчення проблеми толерантності. М. Хом'яков зазначає, що толерантність є парадоксальною цінністю [15]. Намагаючись досягнути толерантності як цінності П.Ніколсон звертається до аналізу характерних рис даного поняття [10]. Незважаючи на значну наукову увагу до даної теми проблема толерантності потребує подальшого та детального вивчення.

Метою дослідження є аналіз толерантності як важливої цінності у глобалізованому суспільстві.

Завдання:

- розкрити роль толерантності в суспільстві;
- дослідити становище та значення толерантності в умовах глобалізації;
- проаналізувати вияв толерантності в процесі міжкультурної комунікації;
- висвітлити ролі толерантності у збереженні цілісності суспільства;
- розглянути толерантність як цінність сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні існує чимало поглядів на поняття «толерантність» і підходи до його розуміння, адже воно є об'єктом вивчення різних дисциплін. Зокрема, у філософських словниках ми зустрічаємо наступне визначення: толерантність (від лат. *tolerantia* - терпимість) – термін, яким позначають доброзичливе або принаймні стримане ставлення до індивідуальних та групових відмінностей (релігійних, етнічних, культурних, цивілізаційних) [13, с. 642]. Толерантність – терпимість до чужої думки, вірувань, поведінки.

Російський філософ В.Лекторський пропонує чотири можливі способи розуміння толерантності: толерантність як байдужість, тобто толерантність виступає як байдужість до існування різних поглядів, які є неважливими по відношенню до проблем усього суспільства; толерантність як неможливість взаєморозуміння, тобто толерантність виступає як повага до іншого, якого я водночас не можу розуміти і з яким не можу взаємодіяти; толерантність як поблажливості, тобто толерантність – це поблажливості до слабкості інших, що поєднується з деякою часткою презирства до них. Вчений зазначає, що можна критикувати іншу систему норм та цінностей, однак не можна нав'язати свої погляди іншим культурам; толерантність як розширення власного досвіду і критичний діалог, тобто толерантність визначається як повага

до чужої позиції та можливість зміни позицій в результаті критичного діалогу. Як зазначає вчений, кожна культура чи ціннісна система не тільки вступає в боротьбу з іншою системою, але також намагається врахувати її досвід, тим самим розширюючи власний досвід [9].

У 1995 році під час проведення конференції ЮНЕСКО Організацією Об'єднаних Націй було прийнято «Декларацію принципів толерантності», де проаналізовано сутність толерантності. У першій статті цієї декларації зазначається, що толерантність означає повагу, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Толерантність – це єдність у різноманітності. Саме завдяки толерантності стає можливим досягнення миру. Крім того, у даній статті толерантність визначається не як поступка, поблажливості чи потурання, а передусім як активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність – це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, демократії, правопорядку, культурного плюралізму [6].

В цілому, як зазначає М. Хом'яков, є два види визначень даного поняття: «сильне» і «слабке». У «слабкому» визначенні толерантність виступає як будь-яке ненасильницьке допущення існування іншого – повага та прийняття чи вимушений дозвіл іншому існувати, чи байдуже ставлення до іншого [15]. Прикладом такого визначення є розуміння толерантності американського філософа М. Уолцера, який характеризує толерантність як мирне співіснування різних груп людей із різними історіями, культурами й індивідуальностями [12, с. 13]. Він запропонував типологію мотивів толерантності: покірливе прийняття відмінностей заради дотримання миру; байдужість до несхожості; моральний стоїцизм – принципове усвідомлення того факту, що «інші» також мають права; відкритість щодо інших: зацікавленість, можливо, навіть повагу, прагнення слухати і навчатися нового; сприйняття несхожості, будь-яких відмінностей [12, с. 20-26]. Отож толерантність визначається як прийняття іншого у суспільстві, культурі.

«Сильні» визначення толерантності, за М.Хом'яковим, «намагаються максимально сфокусувати це поняття, відрізнивши його від байдужості, з одного боку, і беззастережного прийняття, з іншого» [15]. Послідовним у цьому відношенні є П. Ніколсон, який намагається зрозуміти толерантність як моральний ідеал, тобто як самостійну цінність. Так, учений виділяє наступні характеристики толерантності: 1) відхилення, тобто толерантність відхиляє суб'єкта толерантності від того, про що він думає як про належне; 2) важливість, тобто предмет відхилення є незвичайним; 3) незгода - моральна незгода суб'єкта толерантності з цим

відхиленням; 4) влада, якою володіє суб'єкт толерантності для придушення даного відхилення; 5) не відторгнення, інакше кажучи, суб'єкт толерантності дозволяє існувати відхиленню, адже не застосовує своєї влади; 6) благість. Толерантність є благом [10]. Таким чином, толерантність є чеснота утримання від вживання сили для втручання у думку або дії іншого.

Виходячи з вищевказаних визначень поняття «толерантність», можна говорити про те, що дана категорія особливої уваги потребує в умовах зіткнення різних культур. Посилена міжкультурної взаємодії, відповідно і зіткнення культур, пов'язане з процесом глобалізації. Однак, варто зазначити, що в процесі глобалізації толерантність набуває нового навантаження і виступає як цінність.

За останні роки поняття «глобалізації» стає одним із найбільш популярних у різних сферах суспільного знання. В різних наукових дисциплінах даний термін має своє специфічне значення. Зокрема, глобалізація визначається як процес взаємоближення країн, їх інтеграції на економічному, політичному, культурному, технологічному та інших рівнях. Глобалізація – процес становлення єдиного взаємопов'язаного світу, в якому народи не відокремлені один від одного, а є взаємозалежні. Англійський соціолог Е.Гідденс пише, що «глобалізація являє собою не один процес, а комплексну сукупність процесів. І ці процеси діють суперечливо, а то й конфронтаційно» [5].

Глобалізація, яка визначає характер сучасної епохи, пододала соціокультурну замкненість та ізолюваність. Одним з її виявів є так звана культурна глобалізація – поширення уніфікованих культурних зразків по всьому світу, активізація культурних взаємоз'язків у світі, що призводить до утвердження глобальної масової культури. Як зазначає український культуролог Т. Возняк, глобалізаційні процеси проходять не на засадах співіснування різних культур, а на засадах уніфікації та асиміляції, що позбавляє окремі цивілізаційні архіпелаги їхньої суті і навіть може їх знищити [3].

Глобалізація веде до життя без кордонів. Один з суттєвих проявів процесу глобалізації – взаємодія культур. Відбувається їх взаємне збагачення, поширення кращих зразків національних культур. Ф. Бацевич розглядає міжкультурну комунікацію у двох значеннях: широкому і вузькому. Комунікація міжкультурна – це процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило, послуговуються різними ідіоетнічними мовами, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні. Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники у випадках прямого контакту використовують мовний код

і стратегії спілкування, які відрізняються від тих, котрими вони користуються у спілкуванні всередині однієї культури. Міжкультурну комунікацію також можна визначити як особливий тип культури, який характеризується взаємодією національних (етнічних) культур, етнокультурною компетенцією особистостей, толерантністю, прагненням до міжнаціональної згоди у всіх сферах спілкування [2]. Отже, міжкультурну комунікацію слід розглядати як сукупність різноманітних форм відносин і спілкування між індивідами й групами, що належать до різних культур. Успішна міжкультурна комунікація передбачає постійну готовність людини до сприйняття та розуміння чужих звичаїв, інтересів, культурних цінностей тощо. Тобто, основою комунікації є толерантність.

Міжкультурна комунікація як обмін між людьми своїми надбаннями існувала завжди. В процесі міжкультурної взаємодії кожна культура сприймала іншу не в повному обсязі, а тільки в тих компонентах, які здатна перейняти та засвоїти. В сучасних умовах спілкування народів набуло глобального характеру. Глобалізація посилює міжнаціональні та міжособистісні зв'язки, в результаті чого зростає небезпека ворожнечі та відторгнення. Таким чином, процес глобалізації створює гостру потребу в затвердженні толерантності як цінності, адже саме толерантність передбачає позитивне сприйняття інакшості та різноманіття. Російський вчений В. Шалін пише: «В умовах багатополлярного світу, а саме – глобалізації господарської діяльності, створення нових видів соціалізації, національної та етнічної дивергенції ... толерантність виявляється як інтенція загальнолюдських інтересів і потреб». Автор зазначає, що толерантність стає умовою набуття миру та злагоди між людьми. Терпиме ставлення до проявів іншого є запорукою успішного соціального співробітництва [16].

Взаємодія культур часто здійснюється у напрямку поглинання західною культурною традицією всіх інших культур, що загрожує розмиванням національної самоідентичності. Так, сьогодні в суспільній думці багатьох країн глобалізація асоціюється саме з експансією західної цивілізації. Вестернізація – повна або часткова переорієнтація суспільств, що початково не належали до західнохристиянської культурної традиції, на соціокультурний розвиток за зразком розвинених країн Заходу або запозичення окремих елементів західної культури, що починають відігравати значну роль у соціокультурних процесах суспільства [8]. Західні культури часто насаджують свої особливості іншим культурам без урахування їх самобутності.

Однак американський філософ Фредерік Джеймсон, розглядаючи питання глобалізації, робить акцент на процесі американізації. Він підкреслює, що глобалізація означає експорт та імпорт культури і ключовим є саме екс-

порт культурної продукції США в інший світ. Прийом американської культурної продукції є основним елементом американізації. Протягом багатьох років Америка стала домом для багатьох різних культур, які адаптувалися до неї. В результаті поширення американської культури та її безпосереднього авторитету відбувається зміна ідей та цінностей, особливостей інших національних культур. Модель розвитку США у сфері культури, економіки тощо постає як зразок для наслідування. Все більше країн стають доповненнями американського суспільства, а їх національні культури поступово йдуть у минуле і стають культурною спадщиною [17].

Проте введення чужорідних культурних елементів може зумовити конфліктні ситуації. Американський політолог та соціолог С. Хантінгтон у своїй книзі «Зіткнення цивілізацій» описує динаміку сучасних міжнародних відносин і можливі конфлікти західних та незахідних країн. На його думку, людство вступає в нову епоху - епоху «зіткнення цивілізацій». Він виділяє вісім цивілізацій (західну, конфуціанську, японську, ісламську, індуїстську, православно-слов'янську, латиноамериканську і африканську) та зазначає, що саме від їх взаємодії у найближчому майбутньому буде залежати хід історії людства, тобто культурні відмінності стануть основним джерелом конфліктів. Згідно з С. Хантінгтоном, на перше місце у майбутньому будуть виходити відносини між Заходом і незахідними цивілізаціями. Зусилля Заходу, спрямовані на нав'язування їх способу життя часто викликають у незахідних культурах відторгнення [14]. В таких умовах саме толерантність постає як важлива цінність, адже саме толерантність забезпечує повагу до різноманіття. В період глобалізації толерантність є запорукою подолання міжнародних, національних конфліктів, запобігання проявам соціальної агресії.

У книзі «Толерантність: ідея, образи, персоналії» Л.В.Баєва пише, що суспільство, яке представляє собою безліч автономних особистостей, потребує новий принцип для спілкування та комунікації – толерантність, тобто шанобливе ставлення до Іншого, до іншої культурної традиції, готовність до діалогу. «Толерантність виступає як відкритість людини для спілкування та взаємодії з іншими індивідами і системами» [1, с. 5]. Таким чином, особливої актуальності толерантність як культурна цінність набуває в умовах глобалізації. Як зазначають А. Галкін та Ю. Красін, перетворюючи світ в цілісний соціум, глобалізація змінює міру оцінки «своїх» і «чужих». Якщо раніше незрозуміле і неприйнятне існувало десь далеко чи не зачіпало нас напряму, то сьогодні, завдяки новітнім комунікаційним технологіям, воно близько, безпосередньо вторгається в наше життя, вимагає негайної реакції. «Свої» і «чужі» виявилися спресованими в глобальних інформаційних і фінансових потоках. Висока щільність мережі

глобальних міжнародних, міжгрупових і міжособистісних зв'язків не дозволяє ухилитися від контактів, залишитися байдужим або нейтральним. У такій тісній взаємодії різко зростає небезпека відторгнення, ворожнечі і прямих зіткнень. Відвести цю небезпеку можуть тільки культура та навички високої толерантності [4, с. 64]. Глобальні процеси розвитку вимагають від різних культур шукати інструменти взаємодії, йти на компроміси, навіть не погоджуючись з якимись чужими ідеями. Толерантність – вміння прийняти «інакшість», готовність до діалогу навіть з тими, кого не можеш зрозуміти, але з ким необхідно спільно вирішувати соціальні проблеми, просто разом жити на планеті [11].

Характерною ознакою сьогодення є інтеграція та уніфікація світу, в результаті чого відбувається загострення міжрелігійного, міжконфесійного протистояння, конфлікти, в основі яких лежить неприйняття чужих думок, поглядів, традицій, вірувань. Тому в сучасних умовах збільшується роль та значення толерантності. «Утвердження толерантності, завдяки процесам глобалізації, який призвів до зіткнення різних культур і цінностей в рамках плюралістичного мультикультурного суспільства сучасності, є ще більш важливим завданням, ніж це було колись» [15]. Толерантність усвідомлюється як значуща цінність суспільства, що лежить в основі взаєморозуміння між людьми різних рас, національностей і віросповідань. Толерантність – це припущення існування іншого без усяких емоцій, суджень, оцінок з цього приводу, це прийняття іншого з одночасним визнанням і збереженням непорушності своєї і його ідентичності. Толерантність – повага і визнання рівності, відмова від домінування і насильства, багатого різноманіття культур нашого світу. Однією з основних критеріїв толерантності в сучасних умовах стає рівноправність між представниками різних народів; взаємна повага, доброзичливе та терпиме ставлення всіх членів. Важливо усвідомити, що толерантність – це цінність, що заперечує насилля та породжує принципи милосердя і терпимості.

Основні характеристики толерантності як соціально значущої цінності є: виникаючи в суспільній свідомості, вона формується як суспільний ідеал і передбачає прийняття суспільством відмінностей; толерантність проявляється в умовах політкультурності соціального простору. Толерантність забезпечує мирне співіснування представників різних культур та народів, орієнтує відносини людей на дотримання рівноправності та поваги [7, с.44].

М. Хом'яков зазначає, що толерантність є суперечливою цінністю сучасного суспільства – «парадоксальна цінність», адже саме визначення даного поняття породжує парадокси. Так, парадокс впливає із самого визначення: толерантність є морально виправдана відмова від використання сили впливу на морально непри-

йняте явища. Однак виникає питання: «В якому випадку відмова суб'єкта від застосування своєї сили буде морально правильною, а в якому, навпаки, перетвориться на потурання злу» [15]. Мова йде, про межі толерантності, які задає кожне суспільство та культура. М.Хом'яков стверджує, що толерантність є «контекстуально залежною». Межа толерантності є, адже нетерпиме ставлення до «іншості» зумовлене вірою в істинність своїх переконань.

Висновки. Глобалізація сучасного світу постійно нагадує людству про те, що світ різно-

манітний і в той же час єдиний. Питання про толерантність – це питання про те, як в умовах різноманіття стає можливим створення єдиного культурного простору. У сучасному полікультурному світі, в умовах зростання багатоманітності, толерантність виконує роль важливої соціально-культурної цінності.

Толерантність – цінність і соціальна норма громадянського суспільства, що виявляється у праві всіх громадян бути різними, у повазі до культурної різноманітності, забезпечує гармонію у відносинах різних культур.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баева Л.В. Толерантность: идея, образы, персоналии: монография [Текст] / Л. В. Баева. – Астрахань : Издательский дом «Астраханский университет», 2009. – 217 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Ф. С. Бацевич – Режим доступу: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/slovnuk>
3. Возняк Т. Глобалізація як виклик людству // Незалежний культурологічний часопис «І», – 2000, – №19. – С. 27-48.
4. Галкин А.А. Культура толерантности перед вызовами глобализации [Текст] / А.А. Галкин, Ю.А. Красин // Социологические исследования. – 2003. - № 8. – С. 64-74.
5. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/ua/library/books/nestrimniy-svit-yak-globalizatsiya-peretvorue-nas/>
6. Декларація принципів толерантності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_503
7. Кораблева А. А. Аксиологический подход к определению толерантности [Електронний ресурс] / А. А. Кораблева // Ярославский педагогический вестник – 2012 – № 2 – Том II (Психолого-педагогические науки) С. 42-46. – Режим доступу: www.vestnik.yspu.org/releases/2012_2pp/12.pdf
8. Культурология. XX век. Энциклопедия в 2-х томах [Електронний ресурс] / [Гл. ред. Левит С.Я.]. – Режим доступу: <http://www.psylib.ukrweb.net/books/levit01/>
9. Лекторский В.А. О толерантности, плюрализме и критицизме [Електронний ресурс] / В.А. Лекторский // Вопросы философии. – 1997. – № 11. – С. 46-54. – Режим доступу: http://www.baikal-tolerance.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=83:2010-04-13-04-20-07&catid=33:2010-04-13-04-13-14&Itemid=19
10. Николсон П. Толерантность как моральный идеал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.jourf.narod.ru/piternikolson.doc
11. Титаренко Л.Г. Ценностный мир современного белорусского общества: гендерный аспект [Електронний ресурс] / Л.Г. Титаренко. – Мн.: БГУ, 2004. 205 с. – Режим доступу: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-393981.html>
12. Уодлер М. Про толерантність / Пер. З англ. М. Лупішко. – Харків: Видавнична група «РА-Каравела», 2003. – 148с.
13. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В.І. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
14. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ecsosman.hse.ru/data/056/785/1219/Sotsis_09_06_p95-102.pdf http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Hant/index.php
15. Хомяков М.Б. Толерантность – парадоксальная ценность [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.jourssa.ru/2003/4/4aHomjakov.pdf>
16. Шалин В.В. Толерантность (культурная норма и политическая необходимость) [Електронний ресурс] / В.В. Шалин. – Ростов н/Дону. 2000. – Режим доступу: <http://en.bookfi.org/book/525972>
17. Jameson F. Notes on globalization as a philosophical issue [Електронний ресурс] // Jameson F., Miyoshi M. In The Cultures of Globalization. – Режим доступу: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/arts/english/currentstudents/postgraduate/masters/modules/resourcefictions/jamesonglobn.pdf>

Стаття надійшла до редакції 09.09.2014

REFERENCES:

1. Baeva L.V. Tolerantnost: ideya, obrazy, personalii: monografiya (Tolerance: idea, images, personalities: monograph). Astrahan' : Izdatel'skij dom «Astrahanskij universitet», 2009, 217 p.
2. Batsevych F. S. Slovnuk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii (Glossary of Intercultural Communication). Regime to access: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/slovnuk>
3. Vozniak T. Globalizatsiia yak vyklyk liudstvu (Globalization as a challenge to humanity). *Nezaleznyy kul'turolohichnyi chasopys «I»*, 2000, no19, pp. 27-48.
4. Galkin A.A. Kultura tolerantnosti pered vyzovami globalizacii (Culture of tolerance before the challenges of globalization). *Sociologicheskie issledovaniya*, 2003, no 8, pp. 64-74.

5. *Gidens E.* Nestrymnyi svit: yak hlobalizatsiia peretvoriuie nashe zhyttia (Unrestrained world: as globalization converts our life). Regime to access: <http://www.philosophy.ua/ua/library/books/nestrimniy-svit-yak-globalizatsiya-peretvorue-nas/>
6. Deklaratsiia pryntsyypiv tolerantnosti (Declaration of Principles on Tolerance). Regime to access: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_503
7. *Korableva A. A.* Aksiologicheskii podhod k opredeleniju tolerantnosti (Axiological approach to the definition of tolerance). Jaroslavskii pedagogicheskii vestnik, 2012, no 2, Tom II (Psihologo-pedagogicheskie nauki, pp. 42-46. Regime to access: www.vestnik.yspu.org/releases/2012_2pp/12.pd
8. Kul'turologija. XX vek. Jenciklopedija v 2-h tomah (Cultural Studies. XX Century. Encyclopedia in 2 volumes). [Gl. red. Levit S. Ja.]. Regime to access: <http://www.psylib.ukrweb.net/books/levit01/>
9. *Lektorskii V. A.* O tolerantnosti, pljuralizme i kriticizme (About tolerance, pluralism and criticism). Voprosy filosofii, 1997, no 11, pp. 46-54. Regime to access: http://www.baikal-tolerance.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=83:2010-04-13-04-20-07&catid=33:2010-04-13-04-13-14&Itemid=19
10. *Nikolson P.* Tolerantnost kak moralnyi ideal (Tolerance as a moral ideal). Regime to access: www.jourf.narod.ru/piternikolson.doc
11. *Titarenko L. G.* Cennostnyi mir sovremennogo belorusskogo obshhestva: gendernyj aspekt (Value world of modern Belarusian society: the gender aspect). Mn.: BGU, 2004, 205 p. Regime to access: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-393981.html>
12. *Uocler M.* Pro tolerantnist (About tolerance). Per. Z ang. M. Lupishko, Harkiv: Vidavnicha grupa «RA-Karavela», 2003, 148p.
13. Filosofskiy entsyklopedychny slovnyk (Philosophical encyclopedic dictionary). Za red. V. I. Shynkaruka. K.: Abris, 2002, 742 p.
14. *Khantinhon S.* Stolknovenie civilizacii (Collision of civilizations). Regime to access: http://ecsocman.hse.ru/data/056/785/1219/Sotsis_09_06_p95-102.pdfhttp://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Hant/index.php
15. *Khom'iaikov M. B.* Tolerantnost – paradoksalnaia tsennost (Tolerance is a paradoxical value). Regime to access: <http://old.jourssa.ru/2003/4/4aHomiakov.pdf>
16. *Shalin V. V.* Tolerantnost (kulturnaja norma i politicheskaja neobhodimost) (Tolerance (cultural norm and political necessity)). Rostov n/Donu, 2000. Regime to access: <http://en.bookfi.org/book/525972>
17. Jameson F. Notes on globalization as a philosophical issue. Jameson F., Miyoshi M. In The Cultures of Globalization. Regime to access: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/arts/english/currentstudents/postgraduate/masters/modules/resourcefictions/jamesonglobn.pdf>

Малахова Ольга Михайлівна – аспірант
 Львівський національний університет імені Івана Франка
 Адреса: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1
 E-mail: olya_malakhova@mail.ru

Malakhova Olga Mykhailivna – postgraduate
 Ivan Franko national university of Lviv
 Address: 1, Universytetska Str., Lviv, 79000
 E-mail: olya_malakhova@mail.ru